

90 років тому, 28 січня – 3 лютого 1929 р., у Відні відбувався Конгрес Українських Націоналістів, на якому створили Організацію Українських Націоналістів (ОУН).

Заснована 3 лютого 1929 р. у Відні, легалізована в Україні 1993 р. як громадська організація.

Організація українських націоналістів (ОУН) — український громадсько-політичний рух, що ставив собі за мету встановлення Української соборної самостійної держави, її збереження та розвиток.

ОУН виникла внаслідок об'єднання Української військової організації (УВО) та студентських націоналістичних спілок.

1940 року ОУН розділилася на дві частини: старші, більш консервативні члени підтримали Андрія Мельника (ОУН (під проводом А.Мельника)), тоді як молодші і радикальніші члени — Степана Бандеру (Організація українських націоналістів революційна). Остання група отримала підтримку від націоналістичного руху на Західній Україні, в тому числі від створеного нею військового крила ОУН — Української повстанської армії (УПА), яка була найбільшим українським збройним рухом опору.

Рішенням Івано-Франківської обласної ради від 21.12.2018. № 1025-26/2018 в Івано-Франківській області 2019 рік проголошено Роком Організації українських націоналістів.

Перший Конгрес українських націоналістів, 1929 р.

Створення єдиної організації на Конгресі у Відні стало завершальним етапом формування українського націоналістичного руху. У 1924 р. серед українського студентства та вояцтва на інтернуванні в Чехословаччині була утворена Група української національної молоді (ГУНМ), 1925 р. у Подебрадах постала Легія українських націоналістів (ЛУН), а в 1926 р. у Галичині – Союз української націоналістичної молоді (СУНМ). Окрім цього, з 1920 р. на території західноукраїнських земель під польською окупацією діяла Українська військова організація (УВО), що тривалий час не мала оформленого ідеологічного підґрунтя. Об'єднавчий процес у націоналістичному середовищі стартував із проведенням двох конференцій: першої у Берліні (1927 р.) та другої у Празі (1928 р.). Під час берлінської конференції був утворений координаційний центр під назвою Провід українських націоналістів (ПУН), який очолив полковник Євген Коновалець. Наступного року було прийнято рішення про відокремлення ПУНу від усіх інших українських політичних центрів та партій і проведення установчого Конгресу українських націоналістів у столиці Австрії. Запланований на весну 1928 р., через політичні, технічні та конспіративні причини Конгрес розпочав роботу 28 січня і тривав до 3 лютого 1929 р. У повідомленнях про запланований захід місцем його проведення було вказано Прагу. Проте учасники Конгресу зібралися у столиці Чехословаччини, звідки відбули до Відня.

Перший Конгрес Українських Націоналістів у Відні, 1929 рік. Сидять зліва направо 1 ряд: Юліан Вассиян, Дмитро Андрієвський, Микола Капустянський, Євген Коновалець, Микола Сціборський, Яків Моралевич, Володимир Мартинець, Микола Вікул. Стоять зліва направо 2 ряд: Іван Малько, Осип Бойдуник, Максим Загривний, Євген Зиблікевич, Петро Кожевників, Дмитро Демчук, Леонід Костарів, Олесь Бабій, Ріко Ярій, Михайло Антоненко, Зенон Пеленський. Стоять зліва направо 3 ряд : Юрій Руденко, Ярослав Барановський, Степан Охримович, Степан Ленкавський, Андрій Федина, Ярослав Герасимович, Теофіл Пасічник-Тарнавський, Олександр Згорлякевич

В офіційному повідомленні президії цього зібрання написано:

"Наради Конгресу розпочалися в 10 год. 15 хв. 28 січня б. р. у Відні. У нарадах брало участь 30 членів Конгресу, що прибули з різних українських земель, Чехо-Словаччини, Франції, Німеччини, Гданська, Бельгії й Австрії, та двоє гостей. З огляду на різні перешкоди не могли прибути запрошені на Конгрес представники з Югославії, Туреччини й Люксембургу. Представник із Злучених Держав з огляду на зміну накресленої дати, приїхав після закінчення нарад. Усіх учасників запрошено персонально, а не на підставі того чи іншого заступництва поодиноких організацій.

Полк. Євген Коновалець.
(* 14. VI. 1891, † 23. V. 1938.)
Голова першого (7. VI. 1927 — 3. II. 1928) і другого (від Конгресу
У. Н.) Проводу Українських Націоналістів.

Наради відкрив голова Проводу Українських Націоналістів полковник Євген Коновалець. У своїй промові він дав огляд розвитку націоналістичного руху впродовж останніх років і з'ясував завдання Конгресу.

Після привітальної промови гостя Конгресу, представника групи українців Північного Кавказу, що стоять на засаді Незалежної й Соборної Української Держави, К.Плохого, проведено вибори президії Конгресу.

До Президії ввійшли: М.Сціборський – голова, М.Капустянський і Ю.Вассиян — заступники голови, В.Мартинець – головний секретар, В.Арсенич, Я.Герасимович та Ю.Руденко – секретарі.

Після затвердження порядку ведення Конгресу й програми нарад усталено склад таких комісій: ідеологічна комісія (голова Ю.Вассиян), соціально-економічна комісія (голова Моралевич), військова комісія (голова полк. Є.Коновалець), політична комісія (голова Д.Демчук), культурно-освітня комісія (голова О.Бабій), організаційна комісія (голова Л.Костарів).

28 січня на пленарному засіданні були виголошені реферати: «Сучасне становище на українських землях» (полк. Є.Коновалець), «Український націоналізм» (Д.Андрієвський), «Державний устрій України» (Д.Андрієвський) і «Міжнародна політика України» (З.Пеленський).

29 січня на пленарному засіданні виголошено реферати: «Аграрна політика» (М.Сціборський), «Промислова політика» (Л.Костарів), «Торговельна політика» (М.Сціборський), «Фінансова політика» (Моралевич), «Соціальна політика» (В.Мартинець), «Література й мистецтво» (О.Бабій), «Релігійне питання» (проф. Вікул), «Військова справа» (ген. Капустянський), «Організація Українських Націоналістів» (П.Кожевників).

Крім того прийнято устрій Організації Українських Націоналістів.

2-го лютого на пленарному засіданні були виголошені звіти всіх комісій, які обговорено в дискусії, а – після внесення доповнень та поправок, – затверджено засади українського націоналізму.

Головою Проводу одностайно іменовано полк. Є.Коновальця, який після цього перебрав керму Конгресу.

Сот. Юліан Головінський

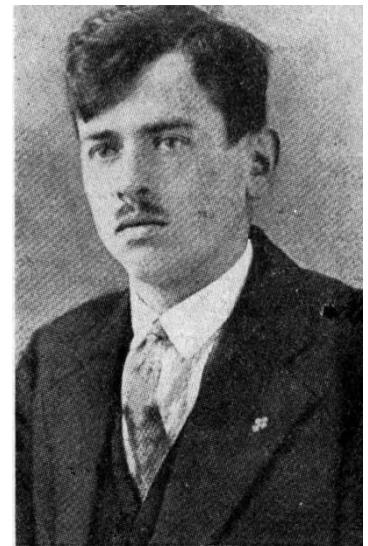
Командант VI Бригади УГА, Крайовий Командант «Української Військової Організації» та Провідник «Організації Українських Націоналістів» на ЗУЗ, вбитий польською поліцією в часі ув'язнення його 30. вересня 1930 р. (Знімка зроблена в Празі, червень 1930.)

Як і в Українській Військовій Організації (УВО), в ОУН створили Крайовий Провід на Західноукраїнських землях (ЗУЗ). Першим крайовим провідником ОУН став Юліан Головінський. Він створив Крайову Екзекутиву ОУН, до якої увійшли: Степан Охримович – організаційний референт; Зенон Пеленський – політично-пропагандивний; Степан Ленкавський – ідеологічний; Роман Шухевич – керівник бойової референтури, Зенон Коссак – заступник керівника бойової референтури; Михайло Колодзінський – військовий референт; Іван Габрусевич – референт юнацтва, Богдан Кордюк – заступник референта юнацтва; о. Ярослав Чемеринський – фінансовий референт.

Після арешту та вбивства 30 жовтня 1930 року польською поліцією Ю.Головінського крайовим провідником ОУН став Степан Охримович. Як написав Петро Мірчук: «Але весною 1931 року, коли на західноукраїнських землях проминула хвиля масових арештів, Степана Охримовича несподівано ув'язнено й піддано поліційному слідству із

застосуванням найжорстокіших тортур. Слідство не дало поліції бажаних наслідків, бо Степан Охримович ні до чого не признався й не дав жодних інформацій щодо діяльності ОУН. Тому його швидко звільнено з слідчої в'язниці, але з дуже поважно підірваним здоров'ям. 10 квітня 1931 року, у Великодню П'ятницю, кілька днів після виходу з тюрми, Степан Охримович помер у домі своїх батьків у селі Завадів біля Стрия. Похорон відбувся на самий Великдень».

Три місяці, до липня 1931 року функції крайового провідника ОУН виконував о. Ярослав Антін Чемеринський (1904–1941) – сотрудник церкви Свв. Петра і Павла у Львові. Після нього на цій посаді перебували до початку II Світової війни та розколу в ОУН: Іван Габрусевич (1931–1932), Богдан Кордюк (1932–1933), Степан Бандера (1933–1934), Осип Мащак (1934), Олекса Гасин (1934–1935), Лев Ребет (1935–1939), Мирослав Тураш (1939), Володимир Тимчій (1939–1940).

Степан Охримович
член провідного націоналістичного
активу З. У. З.
(† 1930)

Серед постанов Вiденського конгресу ОУН 1929 року варто нагадати роздiл про майбутнiй державний устрiй України:

1. Форма української державної влади буде відповідати послідовним етапам державного будівництва України, а то: національного визволення, державного закріплення та розвитку.

2. В часі визвольної боротьби лише національна диктатура, витворена в ході національної революції, зможе забезпечити внутрішню силу української нації та найбільшу її відпорність назовні.

3. Що лиш після відновлення державности настане доба її внутрішнього порядкування та переходу до стану монолітного державного тіла. В цей переходовий час голова держави матиме за завдання підготовити створення найвищих законодавчих органів на засаді представництва всіх організованих суспільних верств з узглядненням відмінностей окремих земель, що ввійдуть до складу Української Держави.

4. На чолі упорядкованої держави стане, покликаний представницьким органом, голова держави, що назначить виконавчу владу відповідальну перед ним та найвищим законодавчим тілом.

5. Основою адміністративного устрою Української Держави буде місцеве самоврядування і зокрема кожний край буде мати свій представницький законодавчий орган, покликаний місцевими організованими суспільними верствами, та свою виконавчу владу.

Підготувала Руслана Ониськів
провідний бібліограф